

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СОЦІОЛОГІЯ РИНКІВ»

Ступінь освіти	Бакалавр
Освітня програма	Економіка, Журналістика, Облік і аудит, Фінанси, банківська справа та страхування, Маркетинг, Туризм, Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії
Загальний обсяг	4 кредити ЄКТС
Тривалість викладання	6-й семестр, 11-12 чверті 2025-2026 н.р
Обсяг навчальних занять у т.ч. аудиторні заняття на тиждень	120 годин 3 години на иждень
лекції	2 години
практичні	1 година
Мова викладання	українська

Інформація про викладачів:

Пилипенко Ганна Миколаївна Професор, д. е. н.

Персональна сторінка

<https://ep.nmu.org.ua/ua/kaf/pylypenko.h.m.php>

Е-пошта:

pylypenko.h.m@nmu.one

1. Анотація навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Соціологія ринків» спрямована на формування знань щодо соціальних закономірностей функціонування ринкової економіки та форм їхнього прояву в економічній діяльності індивідів, соціальних груп та спільнот. Під час вивчення даної дисципліни студенти отримують теоретичні знання щодо інституціональних засад функціонування ринкової економіки, впливу культури та владних відносин на економічну діяльність суб'єктів господарювання, а також щодо характеру взаємодії державної та ринкової координації. Разом з цим студенти навчаються використовувати отримані знання при вирішенні конкретних завдань, пов'язаних із виявленням тенденцій трансформації структури ринку під впливом інституціональних чинників, що важливо при дослідженні характеру ринкової поведінки економічних суб'єктів та застосування з огляду на її специфіку інструментів маркетингової комунікаційної політики.

Курс ґрунтується на взаємопов'язаній логіці формування аналітичного апарату, економічного аналізу та прийняття стратегічних рішень. Передбачає роботу з теоретичними моделями соціології та інституціональної економіки, емпіричними даними та базується на використанні сучасних інформаційних технологій.

Цей курс побудовано на засадах студентоцентричного підходу (Student-Centered Approach), який розглядає здобувача вищої освіти як суб'єкта з власними унікальними інтересами, потребами й досвідом, що спроможний виступати самостійним і відповідальним учасником освітнього процесу.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни полягає у формуванні у здобувачів відповідних дисциплінарних компетентностей щодо формування знань щодо соціальних закономірностей функціонування ринкової економіки та форм їхнього прояву в економічній діяльності індивідів, соціальних груп та спільнот.

Завдання дисципліни:

- формування економічного мислення та професійних компетентностей у студентів освітньої програми;
- засвоєння основних категорій дисципліни та закономірностей функціонування й розвитку сучасної ринкової економіки;
- формування уявлення про ринок як соціальний інститут та інституціональні складові механізму його функціонування;
- опанування соціологічними основами економічної діяльності суб'єктів;
- набуття практичних навичок виміру сили держави і сили ринку як інститутів координації;
- формування здатності до критичного осмислення проблем ринкової координації в українському суспільстві;
- активізація творчого пошуку студентів у вирішенні складних проблем функціонування ринків.

3. Результати навчання

Реалізація поставлених завдань дозволяє забезпечити наступні програмні результати навчання:

Шифр ПРН	Дисциплінарні результати навчання (ДРН)
	Зміст
ДРН-01	Демонструвати знання теоретичних основ та принципів функціонування сучасної ринкової економіки. Розуміти соціальну природу ринку.
ДРН-02	Аналізувати і прогнозувати ринкові явища та процеси на основі застосування фундаментальних принципів, теоретичних знань про соціальні закономірності ринкової економіки.
ДРН-03	Виявляти й аналізувати ключові характеристики та специфіку ринкової поведінки економічних суб'єктів.
ДРН-04	Демонструвати вміння застосовувати міждисциплінарний підхід та здійснювати дослідження мотивації економічної діяльності суб'єктів.
ДРН-05	Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним.

Шифр ПРН	Дисциплінарні результати навчання (ДРН)
	Зміст
ДРН-06	Діяти соціально відповідально та громадсько свідомо на основі етичних економічних принципів, поваги до культурного різноманіття та цінностей громадянського суспільства з дотриманням прав і свобод особистості.
ДРН-07	Демонструвати відповідальність у ставленні до моральних, культурних, наукових цінностей і досягнень суспільства у професійній маркетинговій діяльності.

3. Структура курсу

Лекційні заняття

Тема 1. Вступ до соціології ринків

- 1.1. Історичні умови виокремлення соціології ринку як самостійної галузі соціологічного знання. Етапи становлення й розвитку соціології ринку.
- 1.2. Предмет і метод дисципліни.
- 1.3. Міждисциплінарні зв'язки соціології ринку.

Тема 2. Соціологічний дискурс ринкової системи

- 2.1. Еволюція форм соціальної інтеграції господарства.
- 2.2. Ринок як соціальний інститут.
- 2.3. Інституціональні складові ринкового механізму.

Тема 3. Соціологічні основи економічної діяльності

- 3.1. Поведінкові особливості «економічної» і «соціологічної» людини.
- 3.2. Господарська мотивація і типи раціональності.
- 3.3. Економіко-соціологічна модель ринку.

Тема 4. Людина в культурних і владних відносинах.

- 4.1. Господарська культура та її вплив на економічну поведінку суб'єктів.
- 4.2. Влада як соціальне відношення. Статуси та привілеї як інструменти реалізації влади у ринкових відносинах.

Тема 5. Взаємодія держави і ринку

- 5.1. Подвійна природа держави: між інститутом та організацією.
- 5.2. Інституціональні функції держави.

5.3. Ринок і держава як інститути координації.

Тема 6. Механізм координації економічної діяльності: соціологічний підхід

6.1. Ціннісні засади поєднання державної та ринкової координації.

6.2. Інститути громадянського суспільства як фактор координації економічної діяльності.

Тема 7. Соціокультурні інститути ринкової економіки України

7.1. Історична ретроспектива становлення ринкової економіки в Україні.

7.2. Особливості української господарської культури.

7.3. Владні відносини в економіці України.

7.4. Модель ринкової координації в українському суспільстві.

Практичні заняття

Тема 1. Вступ до соціології ринків

Тема 2. Соціологічний дискурс ринкової системи.

Тема 3. Соціологічні основи економічної діяльності.

Тема 4. Людина в культурних і владних відносинах.

Тема 5. Взаємодія держави і ринку.

Тема 6. Механізм координації економічної діяльності: соціологічний підхід.

Тема 7. Соціокультурні інститути ринкової економіки України.

5. Технічне обладнання та/або програмне забезпечення*

Мультимедійне обладнання. На лекційних заняттях обов'язково мати з собою гаджети з можливістю підключення до Інтернету. Перевірений доступ з ПК чи мобільного гаджету до застосунків Microsoft Office: Teams, Moodle; Zoom. Інстальований на ПК та мобільних гаджетах пакет програм Microsoft Office (Word, Excel, Power Point). Активованій акаунт університетської пошти (student.i.p.@nmu.one) на Офіс365. Дистанційна платформа MOODLE. На практичних заняттях необхідні калькулятори.

6. Система оцінювання та вимоги

Сертифікація досягнень студентів здійснюється за допомогою прозорих процедур, що ґрунтуються на об'єктивних критеріях відповідно до «Положення про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти НТУ «Дніпровська політехніка» <https://cutt.ly/RER787v>. Досягнутий рівень компетентностей відносно очікуваних, що ідентифікований під час контрольних заходів, відображає реальний

результат навчання студента за дисципліною.

6.1. Оцінювання навчальних досягнень студентів НТУ «ДП» здійснюється за рейтинговою (100-бальною) та інституційною шкалами. Остання необхідна (за офіційною відсутністю національної шкали) для конвертації (переведення) оцінок мобільних студентів.

Рейтингова шкала	Інституційна шкала
90 – 100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

6.2. Здобувачі вищої освіти можуть отримати підсумкову оцінку з навчальної дисципліни на підставі поточного оцінювання знань за умови, якщо набрана кількість балів з індивідуальних завдань, презентації власних досліджень та самостійної роботи складатиме не менше 60 балів.

Поточна успішність складається з оцінок за індивідуальне завдання (максимально оцінюється у 40 балів), презентація (максимально оцінюється у 20 балів) та оцінок за роботу на семінарських/практичних заняттях (із всього обсягу оцінюється 8 занять, що присвячені публічним дискусіям – активна участь у обговоренні проблем на одному занятті максимально може принести здобувачу вищої освіти 5 балів). Отримані бали за всіма видами робіт підлягають сумуванню і формують підсумкову оцінку за вивчення навчальної дисципліни. Максимально за поточною успішністю здобувач вищої освіти може набрати 100 балів.

Підсумкове оцінювання (якщо здобувач вищої освіти набрав менше 60 балів та/або прагне поліпшити оцінку)	Іспит з дисципліни здійснюється на підставі результатів поточного контролю. Максимальна кількість балів за іспит: 100. Індивідуальне завдання оцінюється шляхом експертної оцінки. Якщо студент набрав за результатами поточного контролю менше 60 балів – він виконує письмову комплексну роботу за дисципліною у форматі реального часу, відведеного для іспиту.
Практичні / Семінарські заняття	Публічні дискусії щодо актуальних питань функціонування сучасної ринкової економіки та її соціологічної сторони. Максимально оцінюються у 40 балів (8 занять×5 балів/заняття).
Презентація за обраною темою	Охоплює матеріали практичних занять та індивідуального завдання. Має містити елементи наукового дослідження.

6.3. Критерії оцінювання *індивідуальних завдань*:

40 балів: представлено ступінь розробки проблеми у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі, охарактеризовано домінуючий тип застосованої вченими

методології досліджень, виокремлено основні проблеми та продемонстровано напрями їхнього вирішення в теорії та практиці сучасної ринкової економіки.

30 балів: представлено ступінь розробки проблеми у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі, охарактеризовано домінуючий тип застосованої вченими методології досліджень, виокремлено основні проблеми, але не повною мірою продемонстровано напрями їхнього вирішення в теорії та практиці сучасної ринкової економіки.

20 балів: представлено ступінь розробки проблеми у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі, але не охарактеризовано домінуючий тип застосованої вченими методології досліджень, виокремлено основні проблеми, однак не повною мірою продемонстровано напрями їхнього вирішення в теорії та практиці сучасної ринкової економіки.

10 балів: представлено ступінь розробки проблеми у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі, з незначними неточностями охарактеризовано домінуючий тип застосованої методології досліджень, виокремлено основні проблеми, однак не в повній мірі продемонстровано напрями їхнього вирішення в теорії та практиці сучасної ринкової економіки.

0 балів: студент просто переказав зміст підручника без аналізу проблеми та ступеня її розробки в сучасній економічній та соціологічній науці.

6.4. Критерії оцінювання *презентації*:

20 балів: наявність заголовку, визначення актуальності, однієї-двох тез та аргументів на їхню користь, логічного взаємозв'язку між тезою та аргументами, правильне оформлення, наявність висновку, дотримання встановленого обсягу.

15 балів: наявність заголовку, визначення актуальності, однієї-двох тез та аргументів на їхню користь, незначні помилки логічного характеру між наведеною тезою та аргументами, незначні помилки в оформленні, наявність висновку, дотримання встановленого обсягу.

10 балів: відсутність одного з обов'язкових структурних елементів презентації (заголовку, визначення актуальності, однієї-двох тез та аргументів, висновку), наявність орфографічних та/або граматичних помилок або недотримання встановленого обсягу.

5 балів: неструктурованість роботи, недотримання встановленого обсягу, наявність значних помилок в оформленні, велика кількість орфографічних та/або граматичних помилок, відсутність переконливих аргументів на користь тези.

7. Політика курсу

7.1. Політика щодо академічної доброчесності

Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатами навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації

(вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі). Політика щодо академічної доброчесності регламентується положенням «Положення про систему запобігання та виявлення плагиату у Національному технічному університеті «Дніпровська політехніка».

http://www.nmu.org.ua/ua/content/activity/us_documents/System_of_prevention_and_detection_of_plagiarism.pdf

У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагиат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

7.2. Комунікаційна політика

Здобувачі вищої освіти повинні мати активовану університетську пошту. Обов'язком здобувача вищої освіти є перевірка один раз на день (щодня) поштової скриньки на Офіс365 та відвідування групи у Telegram-каналі. Рекомендуємо створити профілі та підписатися на сторінки кафедри маркетингу в соціальних мережах Facebook, Instagram. Протягом тижнів самостійної роботи обов'язком здобувача вищої освіти є робота з дистанційним курсом «Соціологія ринків» (www.do.nmu.org.ua). Усі письмові запитання до викладачів стосовно курсу мають надсилатися на університетську електронну пошту.

7.3. Політика щодо перескладання

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

7.4. Відвідування занять

Для здобувачів вищої освіти денної форми відвідування занять є обов'язковим. Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба, участь в університетських заходах, відрядження, які необхідно підтверджувати документами у разі тривалої (два тижні) відсутності. Про відсутність на занятті та причини відсутності здобувач вищої освіти має повідомити викладача або особисто, або через старосту. Якщо здобувач вищої освіти захворів, ми рекомендуємо залишатися вдома і навчатися за допомогою дистанційної платформи. Здобувачу вищої освіти, чий стан здоров'я є незадовільним і може вплинути на здоров'я інших здобувачів вищої освіти, буде пропонуватися залишити заняття (така відсутність вважатиметься пропуском з причини хвороби). Практичні заняття не проводяться повторно, ці оцінки неможливо отримати під час консультації. За об'єктивних причин (наприклад, міжнародна мобільність) навчання може відбуватись дистанційно (в онлайн-формі) за погодженням з викладачем.

7.5. Політика щодо оскарження оцінювання

Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань він може оскаржити виставлену викладачем оцінку у встановленому порядку.

7.6 Бонуси

Здобувачі вищої освіти, які регулярно відвідували лекції (мають не більше двох пропусків без поважних причин) та приймають участь у конференціях, конкурсах тощо отримують додатково 2 бали до загальної підсумкової оцінки.

7.7 Участь в анкетуванні

Наприкінці вивчення курсу та перед початком сесії здобувачу вищої освіти буде запропоновано анонімно заповнити електронні анкети, що розміщено на сайті кафедри маркетингу:

<https://forms.office.com/Pages/ResponsePage.aspx?id=p4K7bIuPIU6JIujdHwPmNsbMRMqEYNtIpXFCoj4k6U9UNTJNUIFEMjUwTDZYNVpBUFo0T1dUNkhESi4u> та у Microsoft Forms Office 365, які буде розіслано на Ваші університетські поштові скриньки. Заповнення анкет є важливою складовою Вашої навчальної активності, що дозволить оцінити дієвість застосованих методів викладання та урахувати Ваші пропозиції стосовно покращення змісту навчальної дисципліни «Соціологія ринків».

8. Методи навчання

Лекційні заняття мають інтерактивний, науково-пізнавальний характер. Застосовуються проблемні, інтерактивні, інформаційно-комп'ютерні, саморозвиткові, колективні та інтегративні, контекстні технології навчання, лекції-дискусії, технології змішаного навчання. На практичних заняттях застосовуються ділові ігри підготовка презентацій з використанням сучасних програмних засобів. На заняттях відбуваються дискусії. Використовуються інтерактивні стратегії навчання для заохочення мовлення: мозковий штурм, обговорення; діяльність у парах, групах.

9. Рекомендовані джерела інформації

1. Коваліско Н.В., Кудринська А.І. Основи економічної соціології: навчально-методичний посібник. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2016. 442 с
2. Лукашевич М.П. Лукашевич О.М. Шандор Ф.Ф. Соціологія економіки: підручник. Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2021. 294 с
3. Лукашевич М. П. Соціологія ринку : підручник. К. : ПК ДЗСУ, 2011. 232 с.
4. Пилипенко Г. М. Інституціональні чинники співвідношення державної і ринкової координації економічної діяльності: монографія. Д. : Національний гірничий університет, 2012. 293 с.
5. Фединець Н.І., Миронов Ю.Б., Гонська М.Р. Соціологія ринку. Навчальний посібник. Львів: Видавництво ЛКА, 2011. 226 с.
6. Еволюція ринкових інститутів в Україні : монографія. К.: Ін-т екон. та прогноз., 2012. 334 с.
7. Пилипенко Г. М., Литвиненко Н. І. Інституціональні чинники розвитку соціально-економічних систем. *Економічний вісник НГУ*, 2015. №4 (51). С. 21– 32.
8. Пилипенко Г. М. Економічний та соціологічний підходи до аналізу ринкової поведінки економічних суб'єктів. *Економічний вісник Дніпровської політехніки*, 2022. №2. С. 9 –17.

9. Пилипенко Г. М., Литовка В. А. Методологічні передумови дослідження корпоративної культури міжнародних компаній. *Економічний вісник Дніпровської політехніки*. 2023. №2. С. 9 –15.